

Юрій Анатолійович ХАТНЮК,
кандидат юридичних наук, доцент
(Львівський державний університет внутрішніх
справ, м. Львів)

Оксана Богданівна ЧОРНОМАЗ,
кандидат юридичних наук, доцент
(Львівський державний університет внутрішніх
справ, м. Львів)

ДОКАЗИ ТА ДОКАЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Стаття присвячена вивченню інституту доказів та доказування в адміністративному процесі, проаналізовано зміст деяких норм КАСУ, які регламентують процес доказування та особливості застосування доказів. В статті підтримується наукова позиція вчених, що інститут доказів та доказування є невід'ємною складовою частиною внутрішньої системи будь-якої процесуальної галузі права, адже право регламентує суспільні відносини, що опосередковують порядок встановлення наявності або відсутності обставин, які мають значення для вирішення справи. За допомогою правового механізму цього інституту забезпечується чітка стадійність доказової діяльності, а також відповідність процесуальної форми доказів установленню у законі вимогам.

Доведено, що доказування – це врегульована адміністративно-процесуальними нормами діяльність суб'єктів доказування, спрямована на збирання, подання, оцінку, огляд забезпечення, дослідження, витребування або тимчасове вилучення доказів із метою об'єктивної істини та

справедливого розв'язання публічно-правового спору.

Ключові слова: *адміністративна справа, доказ, адміністративне судочинство, інформація, джерела доказів, доказування.*

Постановка проблеми. Поняття доказів належить до основних, вихідних у теорії доказів і доказовому праві. Тому, правильне визначення поняття доказу є необхідною умовою досягнення істини, забезпечення законності й обґрунтованості рішень адміністративного суду.

Докази відіграють важливу роль в процесі розгляду справи, оскільки містять будь-які суттєві факти, які можуть вплинути на прийняття рішення в адміністративній справі, та в подальшому на життя певних людей. Крім того, не може вважатися доказом будь-який факт отриманий неналежним засобом та без додержання вимог, передбачених законодавством¹.

Питання з'ясування поняття доказів як правової категорії досліджували такі науковці: О. Б. Абросімова, А. А. Безуглов, М. В. Джафарова, В. М. Кондратенко, В. В. Король, І. Є. Марочкін, А. І. Марущак, О. О. Овсяннікова, С. В. Праскова, О. Г. Свида, О. І. Харитонов та ін.

Мета статті – надати правову характеристику інституту доказів та доказування в адміністративному процесі, проаналізувати та описати зміст норм КАСУ, які регламентують процес доказування та особливості застосування доказів.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, задля ефективного вирішення адміністративної справи, рішення суду має бути законним та обґрунтованим, ґрунтуватися на засадах верховенства права, тобто бути таким, що ухвалене на підставі повного та всебічного розгляду обставин в справі, підтверджених відповідними доказами².

Адміністративно-процесуальні норми, закріплені у Главі 5 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАСУ) «Докази та доказування» (ст. ст. 72–117 КАСУ) і Главі 6 «Розгляд справи по суті» (ст. ст. 209–221 КАСУ), регламентують обсяг процесуальних прав та обов'язків учасників доказування, окреслюють вимоги до доказів та процедури доказування, визначають послідовність і зміст процесуальних дій у процесі отримання, дослідження й оцінки доказів. У цьому аспекті неможливо не підтримати окремих учених, які підкреслюють, що інститут доказів та доказування є невід'ємною складовою частиною внутрішньої системи будь-якої процесуальної галузі права, адже право регламентує суспільні відносини, що опосередковують порядок встановлення наявності або відсутності обставин, які мають значення для вирішення справи. За допомогою правового механізму цього інституту забезпечується чітка стадійність доказової діяльності, а також відповідність процесуальної

¹ Колеснікова М. В. Докази та доказування в адміністративному судочинстві. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. С. 379.

² Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.

форми доказів установленим у законі вимогам¹.

Як зазначає М. В. Джафарова необхідність усебічного вивчення інституту доказів та доказування в адміністративному судочинстві зумовлюється постійним оновленням процесуального законодавства відповідно до стрімких реформаційних процесів, що торкаються судової гілки влади, посиленням ефективності судового захисту прав, свобод та інтересів особи, який би забезпечував якісний механізм реалізації правосуддя².

Безумовно, для всіх галузей мають місце спільні способи збирання, дослідження й оцінки доказів, схожі способи доказування і дефініції самих доказів, що зумовлюється походженням цих видів судочинства з однієї процедури вирішення спору, яка раніше не мала поділу на кримінальну, цивільну та адміністративну.

Досліджуючи поняття доказу, необхідно приділити увагу тлумаченню цього терміна саме в науці адміністративного судочинства, оскільки є велика кількість підходів до його визначення.

І. В. Бойко вважає, що докази – це певна інформація, якою учасники адміністративної процедури обґрунтовують свої вимоги, а адміністративний орган установлює відсутність чи наявність даних про факти та обставини справи³.

Своє бачення поняття доказів пропонує Т. О. Рекуненко, визначаючи, що доказ є засобом установлення істини у справі, а також інших обставин, що мають значення для правильного розв'язання справи, отриманим відповідно до процесуальних норм⁴.

Я. С. Калмикова говорить про те, що доказами в адміністративному судочинстві є інформація, на підставі якої особи, які беруть участь у справі, обґрунтовують або спростовують позовні вимоги, а суд установлює наявність чи відсутність даних про факти, обставини, дії або події, що мають значення для правильного розв'язання справи⁵.

Схожої думки дотримується М. П. Мельник, визначаючи, що доказами в адміністративному судочинстві України є відомості, інформація про факт, на підставі якої адміністративний суд у визначеному законом порядку (отримання, дослідження та оцінки) встановлює наявність чи відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення осіб, які беруть участь у справі, та інші обставини, що мають значення для правильного розв'язання

¹ Чурпіта Г. В. Правове регулювання інституту доказів і доказування у цивілістичних судочинствах: компаративістичний аспект. *Криміналістичний вісник*. 2014. № 1 (21). С. 38.

² Джафарова М. В. Окремі питання доказів та доказування в адміністративному судочинстві в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2022. № 1 Том 33 (72). С. 54.

³ Бойко І. В., Зима О. Т., Соловйова О. М. Адміністративна процедура: конспект лекцій / за ред. І. В. Бойко. Харків : Право, 2018. С. 74.

⁴ Рекуненко Т. О. Доказування в процесі розгляду справ про адміністративне правопорушення. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 3. С. 172.

⁵ Калмикова Я. С. Докази та доказування в адміністративному судочинстві : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2013. С. 4.

справи, які одержують на підставі засобів доказування (пояснень сторін, третіх осіб та їх представників, показань свідків, письмових речових доказів, висновків експертів)¹.

На думку А. Т. Комзюка та О. М. Бандурки, доказами в адміністративному судочинстві в конкретній адміністративній справі є будь-які фактичні дані, які добуваються або встановлюються судом під час розгляду справи за допомогою джерел і засобів доказів, про наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення осіб, які беруть участь у справі та занесенні до документів або технічних засобів, які фіксують адміністративний процес у конкретній справі, що мають значення для правильного розв'язання справи, а також доведенні в судовому засіданні як докази у цій справі².

В. Л. Миронченко та Р. О. Кубійда визначають, що доказами є інформація про обставини у справі, одержана судом із визначених ч. 1 ст. 69 Кодексу адміністративного судочинства України джерел – засобів доказування³.

Е. Ф. Демський вважає, що доказами є не факти й обставини, а фактичні дані, на підставі яких суд, орган (посадова особа) чи вповноважений суб'єкт установлюють наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення осіб, які беруть участь у справі. Тобто фактичні дані – це інформація, відомості про акти, дії чи бездіяльність, за допомогою яких можна встановити обставини, що мають значення для правильного розв'язання адміністративної справи⁴.

У цьому аспекті хотілося б зауважити, що визначення доказів міститься не лише в адміністративному законодавстві, але і в інших процесуальних галузях права. Так, Господарський процесуальний кодекс у ст. 32 передбачає, що доказами у справі є будь-які фактичні дані, на підставі яких господарський суд у визначеному законом порядку встановлює наявність чи відсутність обставин, на яких ґрунтуються вимоги і заперечення сторін, а також інші обставини, які мають значення для правильного розв'язання господарського спору⁵.

У Кримінальному процесуальному кодексі України у ст. 84 визначається, що доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані в передбаченому порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд установлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та

¹ Мельник М. П. Поняття доказів у адміністративному судочинстві України. *Держава і право*. 2010. Вип. 48. С. 273.

² Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар / Н. О. Армаш та ін.; за заг. ред. А. Т. Комзюка. Київ : Прецедент; Істина, 2009. С. 280.

³ Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар / за заг. ред. Р. О. Кубійди. Київ : Юстиніан, 2009. С. 336.

⁴ Демський Є. Ф. Адміністративне процесуальне право України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2008. С. 147.

⁵ Козинець І. Г., Кравченко В. Я. Окремі питання доказів та доказування в адміністративному судочинстві на сучасному етапі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С. 174.

підлягають доказуванню.

Цивільний процесуальний кодекс України у ст. 76 визначає докази як будь-які фактичні дані, на підставі яких суд установлює наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення сторін, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи.

Безумовно, для всіх галузей мають місце спільні способи збирання, дослідження й оцінки доказів, схожі способи доказування і дефініції самих доказів, що зумовлюється походженням цих видів судочинства з однієї процедури вирішення спору, яка раніше не мала поділу на кримінальну, цивільну та адміністративну¹.

Підсумовуючи погляди науковців, звертаючи увагу на думку І. Г. Козинець, В. Я. Кравченко, доказами є інформація, яка застосовується учасниками провадження в адміністративному судочинстві для встановлення наявності або відсутності певних фактів, обставин, подій і використовується для здійснення процедури доказування, що включає в себе такі складники, як дослідження та оцінка цих доказів².

Деякі науковці вважають, що інформація може розглядатися як доказ за наявності двох умов. По-перше, якщо така інформація містить дані про наявність або відсутність адміністративного правопорушення, винуватість особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного розв'язання справи. По-друге, якщо вона одержана в порядку та з джерел, передбачених законом.

Проаналізувавши різні визначення науковців, можна сформувати такі ознаки доказів: 1) це будь-які фактичні дані, на підставі яких суд установлює наявність або відсутність оспорюваних обставин; 2) це відомості, які є відображенням реальних фактів, їх відтворенням, яке дозволяє судити про властивість цих фактів уже після того, як вони стали надбанням минулого; 3) завжди отримуються у встановленій законом формі. Недотримання правил отримання доказів є підставою для того, щоб ці докази не брались до уваги судом; 4) докази можуть бути представлені у різних формах: пояснення сторін, показання свідків, письмові, речові докази, висновки експертів; 5) докази завжди повинні бути належними і допустимими, тобто повинні відповідати певним вимогам; 6) жоден доказ не має заздальгідь установленної сили³.

Законодавець передбачив, що невід'ємною ознакою доказової інформації (відомостей) має бути їх належність, за допомогою якої можна встановити обставини, що становлять предмет доказування. Ч. 2 ст. 73 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАСУ) закріплено норму-дефініцію, яка роз'яснює, що потрібно мати на увазі під терміном «предмет доказування»: «обставини, які підтверджують заявлені вимоги чи заперечення або мають інше значення для розгляду справи і підлягають

¹ Козинець І. Г., Кравченко В. Я. Окремі питання доказів та доказування в адміністративному судочинстві на сучасному етапі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С. 174.

² Там само. С. 175.

³ Там само. С. 175.

встановленню під час ухвалення судового рішення»¹.

Належність доказів складається з таких елементів:

1) належного суб'єкта, що є правомочним проводити процесуальні дії, спрямовані на одержання доказів (такі особи повинні володіти відповідним процесуальним статусом); 2) належного джерела фактичних даних (відомостей, інформації), які становлять зміст доказів (вичерпний перелік яких установлений законом); 3) належної процесуальної дії, яка використовується як засіб для одержання доказів; 4) належного порядку проведення процесуальної дії (слідчої чи судової), що використовується як засіб збирання доказів; 5) певної форми (доказ повинен існувати у певній матеріально-фіксованій формі, наприклад, речові докази).

Формулою перевірки належності доказу до справи є така: доказ + підтвердження обставини події = належний доказ (якщо доказ підтверджує певну обставину, зазначену в позовній заяві або в запереченнях проти позову, яка збігається з відповідною обставиною, передбаченою у законодавчій нормі, та на яку також має зробити посилання той суб'єкт, який подає відповідний доказ, то такий доказ можна вважати належним до справи)².

Встановлення предмету доказування є завданням адміністративного суду, який під час розгляду справи визначає відомості, що необхідно встановити для вирішення публічно-правового спору, з'ясовує їх достатність, комплексно досліджує та оцінює, за потреби забезпечує їх витребування за власною ініціативою. Поряд із цим межі предмету доказування визначаються також і процесуальними діями учасників справи у процесі доказування³.

Про остаточно сформований предмет доказування можна вести мову лише після виходу суду в нарадчу кімнату для складання судового рішення, коли зібраною вважається вся сукупність фактичних даних, які мають значення для вирішення справи. Зазначене свідчить, що «належність» як обов'язкова властивість доказу характеризує взаємозв'язок інформації (відомостей), які складають його зміст, із обставинами, що підлягають доказуванню в адміністративній справі.

Докази і засоби доказування повинні відповідати принципу допустимості, зміст якого полягає в тому, що зобов'язаний суб'єкт пізнання (суд) відбирає в якості доказів лише ту інформацію, яка міститься у формі, передбаченій законом. У випадку недотримання такої форми інформація не береться до уваги судом як доказ, про що вказується в мотивувальній частині судового рішення⁴.

Із цією ознакою тісно пов'язана й ознака достатності доказів, яка

¹ Там само. С. 175.

² Там само. С. 175.

³ Джафарова М. В. Окремі питання доказування в адміністративному судочинстві в Україні. *Право і суспільство*. 2020. № 5. С. 69.

⁴ Джафарова М. В. Окремі питання доказування в адміністративному судочинстві в Україні. *Право і суспільство*. 2020. № 5. С. 69.

також визначається відповідно до внутрішнього переконання суду, про що свідчить ч. 2 ст. 76, ч. 1 ст. 90 КАСУ. Вивчаючи достатність як характерну ознаку доказу в адміністративному судочинстві, Я. С. Калмикова зазначає, що вона складається з: 1) здатності сформулювати переконання суду щодо обставин справи, зважаючи не тільки на доказовий факт, а й на випадки, коли відомості, які містяться в доказі, і є таким шуканим фактом, як підстава позову; 2) якісного відбору доказів, на підставі яких можна зробити висновок про наявність або відсутність фактів, які підлягають установленню; 3) певної цінності, корисності (обсягу інформації, що становить зміст доказу, і якості останньої); 4) необхідності доказів (різних офіційних документів, які висвітлюють певні події й орієнтовний перелік яких може бути наведено в постановах Пленуму Верховного Суду України й Вищого адміністративного суду України); 5) підсумку результатів дослідження й остаточної оцінки доказів у справі¹.

Отже, під допустимістю доказу будемо розуміти таку якість доказу, яка гарантує законність і правомірність його використання для вирішення завдань і цілей адміністративного судочинства уповноваженим суб'єктом на його отримання, належним засобом одержання та процесуально закріпленою формою фіксації відповідно до норм адміністративно-процесуального законодавства².

Козинець І.Г., Кравченко В.Я. стверджують, що повна сукупність належних, допустимих і достовірних доказів повинна відповідати остаточній властивості – достатності, що забезпечить переконливе встановлення наявності або відсутності обставин, які підлягають доказуванню в адміністративній справі. Аналізуючи різні підходи до визначення поняття доказування в адміністративному процесі, можна визначити, що доказування – це врегульована адміністративно-процесуальними нормами діяльність суб'єктів доказування, спрямована на збирання, подання, оцінку, огляд забезпечення, дослідження, витребування або тимчасове вилучення доказів із метою об'єктивної істини та справедливого розв'язання публічно-правового спору³.

Варто звернути увагу й на те, що у ч. 3 ст. 90 КАСУ законодавцем встановлено імперативне правило, яке зобов'язує суд оцінювати належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також достатність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності. Суд має право надавати оцінку як зібраним у справі доказам загалом, так і кожному доказу окремо (групі однотипних доказів), які містяться у справі, а також мотивувати відхилення або врахування кожного доказу (групи доказів) (ч. 4

¹ Калмикова Я. С. Докази та доказування в адміністративному судочинстві : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2013. С. 8.

² Джафарова М. В. Окремі питання доказування в адміністративному судочинстві в Україні. *Право і суспільство*. 2020. № 5. С. 69.

³ Козинець І. Г., Кравченко В. Я. Окремі питання доказів та доказування в адміністративному судочинстві на сучасному етапі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С. 174.

ст. 90 КАСУ)¹.

На сторінках правничої літератури категорію «доказування» розглядають як пізнавальну діяльність, яка здійснюється з метою встановлення обставин, що мають значення для справи; процесуальні дії, які полягають у збиранні і наданні суду доказів особами, які беруть участь у справі²; діяльність, яка утворює динамічний процес з виявлення, збирання, дослідження й оцінки доказів, що дозволяють встановити факти і обставини, які мають значення для вирішення по суті справи, яку розглядає суд³; врегульовану процесуальним законодавством, підпорядковану законам логіки та психологічним процесам діяльність адміністративного суду та учасників адміністративної справи, спрямовану на встановлення фактичних обставин публічно-правового спору, дійсних прав та обов'язків учасників спірних правовідносин, необхідних для правильного вирішення такого спору по суті⁴. Остання позиція поєднує процесуальний і пізнавально-розумовий аспекти діяльності суб'єктів доказування, що сприяє всесторонньому вивченню усіх фактичних даних, дозволяє провести їх точну кваліфікацію судом відповідно до норм КАСУ⁵.

Що стосується обов'язку доказування в адміністративному судочинстві, то нині продовжує діяти загальне правило, за яким кожна сторона повинна доводити ті обставини, на яких ґрунтуються їх вимоги і заперечення (ч. 1 ст. 77 КАСУ), окрім справ про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень, в яких обов'язок доказування покладається на відповідача, навіть якщо він не заперечує проти позову (ч. 2 ст. 77 КАСУ).

У таких справах відповідач не може посилатися на докази, які не були покладені в основу оскаржуваного рішення, окрім випадків, якщо він доведе, що ним було вжито всіх можливих заходів для їх отримання до прийняття оскаржуваного рішення, але вони не були отримані з незалежних від нього причин. У справах щодо застосування суб'єктом владних повноважень чи створення ним загрози застосування негативних заходів впливу до позивача (звільнення, примушування до звільнення, притягнення до дисциплінарної відповідальності, переведення, атестація, зміна умов праці, відмова в призначенні на вищу посаду, зменшення розміру заробітної плати тощо) у зв'язку з повідомленням ним або його близькими особами про можливі факти корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання

¹ Джафарова М. В. Окремі питання доказування в адміністративному судочинстві в Україні. *Право і суспільство*. 2020. № 5. С. 73.

² Цюра Т. В. Суб'єкти доказування та оцінки доказів у цивільному процесі : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2005. С. 6-7.

³ Чурпіта Г. В. Правове регулювання інституту доказів і доказування у цивілістичних судочинствах: компаративістичний аспект. *Криміналістичний вісник*. 2014. № 1 (21). С. 38.

⁴ Комзюк А. Т., Бевзенко В. М., Мельник Р. С. Адміністративний процес України : навч. посіб. Київ : Прецедент, 2007. С. 277.

⁵ Джафарова М. В. Окремі питання доказування в адміністративному судочинстві в Україні. *Право і суспільство*. 2020. № 5. С. 73.

корупції» іншою особою обов'язок доказування, що прийняті рішення, вчинені дії є правомірними і не були мотивовані діями позивача чи його близьких осіб щодо здійснення цього повідомлення, покладається на відповідача¹. Отже, розподіл обов'язків по доказуванню здійснюється на підставі принципів змагальності сторін, диспозитивності та офіційного з'ясування всіх обставин справи (ст. 9 КАСУ)².

Нормотворець визначив досить суворі імперативні вимоги щодо процедури подання доказів: у точно встановлений законом строк; одночасно з позовною заявою (для позивача), відзивом (для відповідача), письмовим поясненням (для третьої особи); копії доказів (крім речових доказів) повинні бути заздалегідь надіслані або надані особою, яка їх подає, іншим учасникам справи. У разі неможливості подання доказу у встановлений строк, учасник справи зобов'язаний проінформувати письмово про це суд із зазначенням причин, з яких доказ не може бути отриманий і поданий, повідомивши, що ним були здійснені усі необхідні дії, спрямовані на його отримання та подання (ч. 4 ст. 79 КАСУ)³.

Висновки. Як ми бачимо, більша частина процесуальної діяльності учасників адміністративного судочинства спрямована на встановленням істини в адміністративній справі, доведенням та перевіркою фактичних обставин публічно-правового спору. Таку діяльність називають доказуванням. Під час розгляду й вирішення публічно-правового спору фактичні обставини справи встановлюються за допомогою чітко визначеного кола засобів доказування.

Доведено, що доказами в адміністративному судочинстві є інформація, яка застосовується учасниками провадження в адміністративному судочинстві для встановлення наявності або відсутності певних фактів, обставин, подій і використовується для здійснення процедури доказування, що містить такі складники, як дослідження та оцінка цих доказів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко І. В., Зима О. Т., Соловйова О. М. Адміністративна процедура: конспект лекцій / за ред. І. В. Бойко. Харків : Право, 2018. 132 с.
2. Демський Є. Ф. Адміністративне процесуальне право України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 496 с.
3. Джафарова М. В. Окремі питання доказування в адміністративному судочинстві в Україні. *Право і суспільство*. 2020. № 5. С. 69–76.

¹ Кодекс адміністративного судочинства України : Ракон України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.

² Джафарова М. В. Окремі питання доказування в адміністративному судочинстві в Україні. *Право і суспільство*. 2020. № 5. С. 73.

³ Там само. С. 73.

4. Джафарова М. В. Окремі питання доказів та доказування в адміністративному судочинстві в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2022. № 1. Том 33 (72). С. 54–59.

5. Калмикова Я. С. Докази та доказування в адміністративному судочинстві : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2013. 20 с.

6. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.

7. Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар / за заг. ред. Р. О. Кубійди. Київ : Юстиніан, 2009. 976 с.

8. Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар / Н. О. Армаш та ін.; за заг. ред. А. Т. Комзюка. Київ : Прецедент; Істина, 2009. 823 с.

9. Козинець І. Г., Кравченко В. Я. Окремі питання доказів та доказування в адміністративному судочинстві на сучасному етапі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С. 173–178.

10. Колеснікова М. В. Докази та доказування в адміністративному судочинстві. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2022. № 4. С. 378–384.

11. Комзюк А. Т., Бевзенко В. М., Мельник Р. С. Адміністративний процес України : навч. посіб. Київ : Прецедент, 2007. 531 с.

12. Мельник М. П. Поняття доказів у адміністративному судочинстві України. *Держава і право*. 2010. Вип. 48. С. 269–274.

13. Рекуненко Т. О. Доказування в процесі розгляду справ про адміністративне правопорушення. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 3. С. 169–173.

14. Цюра Т. В. Суб'єкти доказування та оцінки доказів у цивільному процесі : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2005. 24 с.

15. Чурпіта Г. В. Правове регулювання інституту доказів і доказування у цивільних судочинствах : компаративістичний аспект. *Криміналістичний вісник*. 2014. № 1 (21). С. 38–44.

Стаття надійшла до редакції 30.11.2024

Yurii An. HATNYUK,

PhD in Law, Associated Professor

(Lviv State University of Internal Affairs, Lviv, Ukraine)

Oksana B. CHORNOMAZ,

PhD in Law, Associated Professor

(Lviv State University of Internal Affairs, Lviv, Ukraine)

EVIDENCE AND PROOF IN ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS

The article is devoted to the study of the institution of evidence and

substantiation in the administrative process, the content of some norms of the Code of Civil Procedure of Ukraine, which regulate the process of substantiation and the features of the use of evidence, is analyzed. The article supports the scientific position of scientists that the institution of evidence and substantiation is an integral part of the internal system of any procedural branch of law, because the law regulates social relations that mediate the procedure for establishing the presence or absence of circumstances that are important for resolving the case. With the help of the legal mechanism of this institution, a clear phrasing of evidentiary activity is ensured, as well as compliance of the procedural form of evidence with the requirements established by law.

It is proved that substantiation is an activity of subjects of substantiation regulated by administrative and procedural norms, aimed at collecting, submitting, evaluating, reviewing the provision, researching, requesting or temporarily removing evidence for the purpose of objective truth and fair resolution of a public-legal dispute.

Key words: *administrative case, evidence, administrative proceedings, information, sources of evidence, proof.*